

Millî Kültür Araştırmaları Dergisi (MİKAD) / NİĞDE ÖZEL SAYISI

Sorumlu Yazar: Murat Sakarya/ Milli Eğitim Bakanlığı, Niğde Akşemseddin Bilem,
Uzman Öğretmen msakarya51@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0653-9106

Atf: SAKARYA, M.(2020). Krifçe'den Yeşilburç'a, Millî Kültür Araştırmaları Dergisi, Cilt4, Özel Sayı, 30-44.

KRİFÇE'DEN YEŞİLBURÇ'A

Özet

Bu çalışma Türkiye ve Yunanistan arasında 1923 yılında imzalanan Lozan Barış Antlaşması'na ek olarak din esasına göre gerçekleşen "Mübadele" sonucunda Yunanistan'ın Krifçe Köyünden Niğde İli Yeşilburç Köyüne zorunlu olarak göç eden mübadillerin göç hikâyelerinin ele alınması ve mübadelenin hala bugünkü yaşayan kuşaklarında bıraktığı izlerin değerlendirilmesidir.

Lozan barış görüşmeleri sırasında imzalanan, Türkiye'deki Rumlar ile Yunanistan'daki Müslümanların değişimine ilişkin mübadele anlaşması her iki ülke açısından da önemli sonuçlar doğurmuştur. Mübadeleden hemen önce Niğde ilinde yaşayan Türk/Müslüman ve Rum/Ortodoks grupların son derece sükûn içinde birlikte kardeşçe yaşadıkları görülmektedir. Oysaki Batı Anadolu'daki Rumlar mütareke yıllarında Patrikhane ve Yunanistan'ın kışkırtmalarıyla isyan edip çeteler oluşturarak Türk köylerine saldırılarda bulunuyorlarken dahi Niğde'de bulunan Rumlar ve Türkler birbirlerine karşı hiçbir olumsuz faaliyetin içinde bulunmamışlardır. Mübadeleli yaşayanlardan Niğde ili Yeşilburç köyü sakinleri; Yunanistan'ın Selanik şehrine bağlı 175 kilometre uzaklıktaki Grebene kazası Krifçe (Kivotos) köyünden Yeşilburç'a göç etmişlerdir. Yapılan çalışmada özellikle Yeşilburç köyüne yerleşen mübadillerin Niğde'nin farklı yerleşim yerlerindeki diğer mübadillere göre farklı bir kültürü mübadeleyle geçmişten günümüze kadar taşıdıkları görülmektedir. Ayrıca Yeşilburç köyü mübadillerinin anlatımları doğrultusunda mübadelenin bazı yazılı kaynaklarda belirtilen mübadele süreci açıklamalarına göre eksik yönlerinin kaldığı ve sonuçta mübadele çalışmalarında mübadillerin sözlü anlatımlarının ülkemiz mübadele çalışmalarında yeterli oranda yer almadığı sonucu şeklindedir. Göç eden 1. Kuşak mübadillerin sözlü ifadeleri, onların ellerindeki belge ve bazı kayıtlar mübadelenin özellikle Yunanistan'ın kuruluş döneminden başlayarak izlemiş olduğu politika ve baskılar neticesinde zorunlu olarak gerçekleştiği şeklindedir. Mübadele sürecinde her iki ülke mübadillerinin yerleşim ve mübadele organizasyonlarında büyük sıkıntılar yaşadığı da açıkça görülmektedir. Ayrıca mübadele sürecinde oluşturulan resmi kayıtların mübadillerle günümüze kadar ulaşan bazı bilgi ve belgelerin birbiriyle tamamen uyum sağlamadığı yönündedir.

Yeşilburç köyünde mübadele sürecinde ve sonrasında boşaltılan tarihi binalar ile mekânların mübadillerin sözlü ifadeleri ve de çeşitli kaynakların karşılaştırılması sonunda köyün tarihi eserlerinin ne yazık ki önemli oranda zarar gördüğü şeklindedir. Ayrıca günümüze kadar ulaşan az sayıda kalan tarihi eserlerinse hala bakımsızlıktan zarara uğraması da söz konusu!

Yeşilburç'ta birinci kuşak mübadillerin sayısı 2015 yılına kadar bir kaç kişi kadarken artık şimdi köyde yaşayanların çoğu üçüncü ve dördüncü kuşak mübadillerden oluşmaktadır. Günlük yaşamlarında az sayıdaki yaşlıların çoğu Rumca konuşabilmektedir. Fakat günümüz Yeşilburç köyü gençleri ise artık sadece Türkçe konuşabilmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Niğde, Krifçe, Yeşilburç, Mübadele

FROM KRİFÇE TO YEŞİLBURÇ

Abstract

In addition to the Lausanne peace treaty signed between Turkey and Greece in 1923, this study is to examine the migration stories of the "exchanges" that took place on the basis of religion in addition to the

Lausanne peace treaty signed between Turkey and Greece in 1923 and to evaluate the traces that the exchanges left in their current living generations from Krifçe village of Greece to Yeşilburç village of Niğde.

The exchange agreement on the exchange of Greeks in Turkey and Muslims in Greece, signed during the Lausanne peace talks, has had important consequences for both countries.

Just before the exchange, it is observed that the Turkish/Muslim and Greek/Orthodox groups living in the province of Niğde lived together in a very peaceful and brotherly manner. However, while the Greeks in western Anatolia rebelled against the Patriarchate and Greece's instigations and attacked the Turkish villages by forming gangs, the Greeks and Turks in Niğde did not engage in any negative activities against each other. Residents of Yeşilburç village of Niğde province, who lived the exchange, migrated to Yeşilburç from the village of krifçe (Kivotos) in Grebene, 175 kilometers away from Thessaloniki, Greece. In the study, it is observed that the exchange people who settled in Yeşilburç village carried a different culture from the past to the present with the exchange compared to the other exchanges in different settlements of Niğde. In addition, in line with the statements of the Yeşilburç village exchanges, the exchange process stated in some written sources remains the missing aspects of the exchange and as a result, the oral statements of the exchanges are not included in the exchange activities in our country. Emigrating 1. The oral statements of the generational exchanges, the documents and some records in their hands are that the exchange is obligatory as a result of the policies and pressures that Greece has followed, especially starting from the founding period. During the exchange process, it is clear that the exchanges of both countries experienced great difficulties in the settlement and Exchange organizations. In addition, the official records created during the exchange process do not completely match the exchanges and some of the information and documents that have reached the present day.

In Yeşilburç village, the historical buildings and places that were evacuated during and after the exchange process are the result of oral statements of the exchanges and the comparison of the various sources, and unfortunately, the historical monuments of the village have suffered a significant amount of damage. In addition, the few remaining historical monuments that have survived to this day are still damaged by lack of maintenance!

The number of first-generation exchanges in Yeşilburç was a few until 2015, but now most of the residents in the village consist of third-and fourth-generation exchanges. In their daily lives, a small number of elderly people are able to speak Greek. However, today's yeşilburç village youth can now only speak Turkish.

Keywords: Niğde, Krifçe, Yeşilburç, Barter

Giriş

Türkiye ve Yunanistan arasında 1923 yılında imzalanan Lozan Barış Görüşmeleri sırasında imzalanan, Türkiye'deki Rumlar ile Yunanistan'daki Müslümanların değişimine ilişkin anlaşma, her iki ülke açısından önemli sonuçlar doğurmuştur. Hemen belirtelim ki, insanların doğup büyüdüğü topraklardan zorla başka yere göç ettirilmesi bir insanlık dramıdır. Ancak Yunanistan'ın ele geçirdiği yerlerde uyguladığı politika bunu zorunlu hale getirmiştir. Çünkü Yunanistan ele geçirdiği yerleri millileştirmek için burada yaşayan başka unsurlara her türlü baskıyı yapıyordu. Aynı politikayı Batı Anadolu'yu işgali sırasında da uygulayınca Türk-Rum iki unsur arasında oluşan düşmanlık bu iki halkın bir arada yaşamasını imkânsız hale getirmiştir. Bunun yanında hem Türkiye hem de Yunanistan ülkelerindeki kendinden olmayan (din, ırk ve dil bağı) başka unsuru göndermek suretiyle azınlık sorunundan kurtuluyor, milli devlet olma şansı yakalıyordu. Başlangıçta, özellikle ekonomik ve sosyal alanlarda bazı uyum problemleri yaşansa da zorunlu göç her iki ülkeyi de milli bir devlet olma yolunda milliyetçilik ekseninde milli olma konuma getiriyordu (Özkan, 2007:1).

Niğde ili mübadele süreciyle birlikte göç olgusunun en yoğun yaşandığı illerden birisi olmuştur. Göçten önce % 30 civarında gayrimüslimin yaşadığı Niğde, göçten sonra % 100 tamamen bir Türk şehri haline gelmiştir (Özkan, 2007:1).

Mübadele öncesinde Niğde'de Türk/Müslüman ve Rum/Ortodoks gruplar son derece sükûn içinde birlikte yaşamışlardır. Öyle ki; Batı Anadolu'daki Rumlar mütareke yıllarında Patrikhane ve Yunanistan'ın kışkırtmalarıyla isyan edip çeteler oluşturarak Türk köylerine saldırılarda bulunuyorlarken Niğde'de bulunan Rumlar bu faaliyetlerin içinde bulunmamışlardır. Mübadele sonrası, mübadillere verilmiş taşınmazların daha önce Rum sahiplerinden alınmış olmaları veya işgal edilmesi sonucu bazı olumsuz durumlar doğmuştur. Niğde'de de bu vakalara örnekler var. Mahkeme ile sonuçlanan sürtüşme ve tartışmaların yanında arazi hububat dağıtımında bazı usulsüzlükler görülmüş. Öte yandan Niğde'de de

görülen bir olumsuzluk, mallarının karşılığını alamadıklarından şikâyetçi olanların olmasıdır. Beğenmedikleri için yerlerini değiştirenler olmuştur. Uyum ve dil konusunda da küçük olumsuzluklar doğmuş olsa da Niğde bu süreci diğer bölgelere göre daha az sorunla atlattır diyebiliriz. Ayrıca bu süreçte ilk Rum kabileleri Niğde ve Kayseri gibi iç Anadolu şehirlerinden gönderilmeye başlanmıştır (Korkut, 2007:59).

Niğde'ye 3 km uzaklıkta ve bugünkü adı Yeşilburç olan köy mübadeleyi yaşayan yerleşim yerlerinden biridir. Eski adı Rumca Danae olup köyde yaşayan o dönemin Rumları ülkenin en zengin Rumları konumundaydılar. Mübadele sonucunda Yeşilburçtan giden Rumların yerine Selanik'e 175 kilometre uzaklıktaki Grebene kazası Krifçe (Kivotos) köyünde yaşayanlar yerleştirilmiştir. Krifçe, mübadeleden önce 600 hanelik bir köy konumundadır. Mübadeleyi yaşayan Krifçeliler'e gittiğiniz yerde size her şey verilecek denince yanlarına doğru dürüst bir eşya bile almadan yola çıkmışlar. Nice zorluklarla ulaşılan Selanik limanından 1924'te Gülcemal vapuruna bindirilmişler. 300 hane Krifçeli ilk olarak İzmir'e varmış, oradan ise Isparta'ya gitmişler. Ancak burada kendilerine gösterilen yerleşim yerlerini beğenmemişler, Krifçeliler kırmızı elma nerede yetişiyorsa biz orada yaşamak istiyoruz demişlerdir. Krifçeli mübadiller 1924 kışını Isparta'da sığındıkları derme çatma barınaklarda geçirdikten sonra 1925 yaz aylarında Niğde'nin Uluağaç ve Taşlıca köylerine gönderilmişler, fakat buraları da beğenmemişler. Yetkililer, size de yer beğendiremiyoruz diye kızmışlar, öyleyse ileride Danae (Teney) köyü var gidin bakın, hem orada kırmızı elma da var demişler. Mübadiller, o zamanlar bomboş olan kırmızı elmalarla dolu bu köyü beğenerek yerleşmişler. Eski bir Rum köyü olan Yeşilburç, günümüzde Niğde'nin bir mahallesi konumundadır. Niğde'nin burnunun dibindeki Yeşilburç hem tarihi dokusu, hem de doğasıyla görülmeğe değer bir yerdir (Kuzucu, 2008:9-10).

Niğde'deki göçmen köyleri Yeşilburç (Deni) , Ovacık, Aktaş, Misli, Tırhan, Aravan ve Fertek; ama bunların içinde en dikkat çekenini ise Yeşilburç'dur. Çünkü bu köyde halkın yüzde sekseni halen Rumca konuşabiliyor. Niğde'nin batısına doğru ilerleyip de daha şehirden tam olarak çıkmadan güzel bir köye giriliyor; işte burası Yeşilburç: Taş duvarlı, bahçeli, ağaçlı düzgün bir köy. Kadınların durumu bile farklı: sanki burası köy değil de bir kent! Kaçgöç yok, insanlar saygılı ve kibar (Korat, 2001:134).

Köyü gezmemeye yardımcı olan Volkan Üstün (23) ve Emin Baykal (31), Kastorya'da Grebena kazasına bağlı Krifçe köyünde doğmuş olan Tahsin Arıkan (88) ile konuşmamı sağladılar. Tahsin Arıkan'a, Anadolu'ya geldiklerinde nasıl bir Türkiye ile karşılaştıklarını sordum; buradaki halkın pek bir şey bilmediğini, çoğu şeyin kendileri tarafından getirildiğini söyledi. "Biz geldiğimizde yerliler yufkayla bulgurdan başka bir şey bilmez, kaşık bile kullanmazlardı" dedi. Bu sözlerde tipik bir göçmen psikolojisinin etkili olduğunu aklımdan çıkarmadım elbet. Ama gezdiğim zaman gördüklerime bakılırsa, göçmenlerin buraya getirdikleri davranış biçimleri, üretim teknikleri ve yemek çeşitleri pek o kadarda yabana atılacak cinsten değildi. Tarım ürünlerinin çeşitlenmesi, değişik üretim araçlarının kullanılması gibi etkinliklerin kendileri tarafından getirildiğini söyleyen Tahsin Arıkan'ın söylediklerini yalnızca yazıyorum, bu konunun doğruluk derecesi hakkında bir fikrim yok (Korat, 2001:134).

Krifçeliler buradaki tandır geleneği yerine tuğla fırın ve kapama usulü saç da pişirme tekniklerini getirmişler. Yaptıkları fırınları gördüm, gerçekten usta işi idi. Köyde en yaygın meslek duvarcılık ve seramik-fayans ustalığı. Bu mesleği oradan mı getirdiler? Hayır, burada öğrendiler; Ankara'ya çalışmaya gelen Macar ustalardan (Korat, 2001:134).

Köyü genel olarak tanımak için sokaklarda gezdim; Orta Anadolu'daki Rum köylerinin genelde bir vadide, taraçalar halinde yükselen bir zemin üzerinde kurulduğunu düşündüm. Bunu Kayseri'nin doğusunda Gesiye, Tavlusuna, Germir'e, Nevşehir'de

Sisonas'a, Yeşilöz'e, Soğanlıya, Ihlara'ya: Niğde'de ise buraya bakarak rahatlıkla söyleyebiliyorum. Mimari tarzda da belirgin benzerlikler var: Bahçeli ve avlulu taş evler. Genellikle ön cephesi taş işlemleriyle süslü, bahçelerinde ise ceviz gibi serinlik veren geniş yapraklı ağaçları bulunan evler (Korat, 2001:134-135).

Ahmet Türkeli'nin evine konuk oldum önce. Doğrusu yüzlerindeki göçmen rengi bir anlık çağrışımla beni Yunanistan'a götürdü. Orada bazen Türklerin içinde olduğumu düşündüğüm anlar olmuştu; burada ise Makedonların. Ne ilginçtir ki bana her iki yerde de "Sen bizim gibisin" dediler (Korat, 2001:135).

Oradaki kültürün iç içeliği bir kilisenin kitabesinde olanca çıplaklığıyla gösteriyordu kendini: Grek harfleriyle Türkçe anıtı okumak için ne Yunanca bilmeye, ne de arkeolog olmaya gerek vardı, Türkçe bilmek yeterliydi: **"İş Bu Pareklision (Kilise)/ Aya Theodosios/ Namine (Namma)/İoannis Sarafoglu/Hayreti (Hayratı)Olarak/Bina Olunmuştur"** (Korat, 2001:135).

Köyün şimdiki camisi de kiliseden çevrilme; 1807'de yapılmış Ama belli ki bir ara onarım görmüş (Korat, 2001:135).

Yunanca bilsem buradakilerle öyle konuşurdum. Gencecik Emin bile Yunanca konuştuğuna göre bunda şaşılacak bir yan yoktu. Kahvede Fehmi Yılmaz (79) ile konuştum: "Üç yaşında buraya geldim, pek bir şey hatırlamıyorum" dedi. Gazi Osman Paşa ve Fatih için söylenen Rumca şarkılardan söz edince biraz şaşırdım. Çünkü İstanbul'un Fatih tarafından alınışına ağıt olan bu şarkı Müslümanlar tarafından söylenebiliyormuş. Tarih ne şaşırtıcı şey! Fehmi Yılmaz'dan sözlerini bana yazdırmasını istedim, hiçbir şey anımsamadığını söyledi. Tarih aynı zamanda bellek denen acımasız canavarın oyuncağı elbette (Korat, 2001:135).

Muhtar Necip Giray, köyde Rumeli türkülerinin sevildiğini ama pahalıya patladığı için artık düğünlere keman, darbuka ve klarnet yerine "orgcunun" getirildiğini söyledi. "Düğünler kadın-erkek karışık yapılır, haremlik-selamlık yoktur" dedi Giray (Korat, 2001:135).

Akşamüzeri Nejat Türkeri'nin evinde geçirdiğim iki saat çok güzel anılarla bezendi. Burada Adile Soylu (69) güleç yüzüyle Yunanca şarkılar söyledi. Nejat Bey seramik ve duvar ustası; evinin bahçesine yaptığı fırın yabana atılacak cinsten değil. Rumlardan kalan evi de bir sanat eseri gibi; kemerli, tahta dolaplı bir taş ev. Evin hanımı Meryem Türkeri kahve hazırlarken Adile Hanım şarkısını sürdürdü, bu şarkılardan birini Türkçeye çevirmesini istedim. Duraladı özür diler gibi baktı; "Türkçeden Yunancaya çevirmek kolay da Yunancadan Türkçeye zor" dedi (Korat, 2001:135).

Yeşilburç önemli bir yerleşim merkezi, tarihe şahitlik etmiş geçmişin izlerini taşıyan, mübadeleyle Yunanistan'dan Anadolu'ya uzanan kültürüyle ayakta kalmaya çalışan Niğde'nin başucunda bir köy.

Yöntem

Bugün köyüm olarak kabullendiğim Yeşilburç'un hikâyesini bilgi, belge ve sözlü tarih çalışmaları ışığında sunmak istedim. Köyümde yaşayan 1. Kuşak mübadillerden çok fazla kimsenin kalmaması ve de 1. Kuşak mübadillerin hatıratlarıyla dolu köyümün tarihsel sürecini kayıt haline getirmek için çalışarak ilginç bilgilere ve kaynaklara ulaştım.

İlk olarak mübadele ile ilgili literatür taramasında içerisinden Niğde ili Yeşilburç köyünü kapsayan kaynakları temel alınmıştır. Konuya yönelik Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih bölümünden Yard. Doç. Dr. Salih ÖZKAN'ın çalışmalarına ve kendisine ulaştık. Kendisinin kitabından ve kaynaklarından faydalanarak çeşitli bilgileri elde ettik. Fakat Yeşilburç'un diğer Niğde mübadillerine göre farklı bir konumu olduğu halde tam anlamıyla doğru kaynaklardan doğru şekilde aktarılmadığını

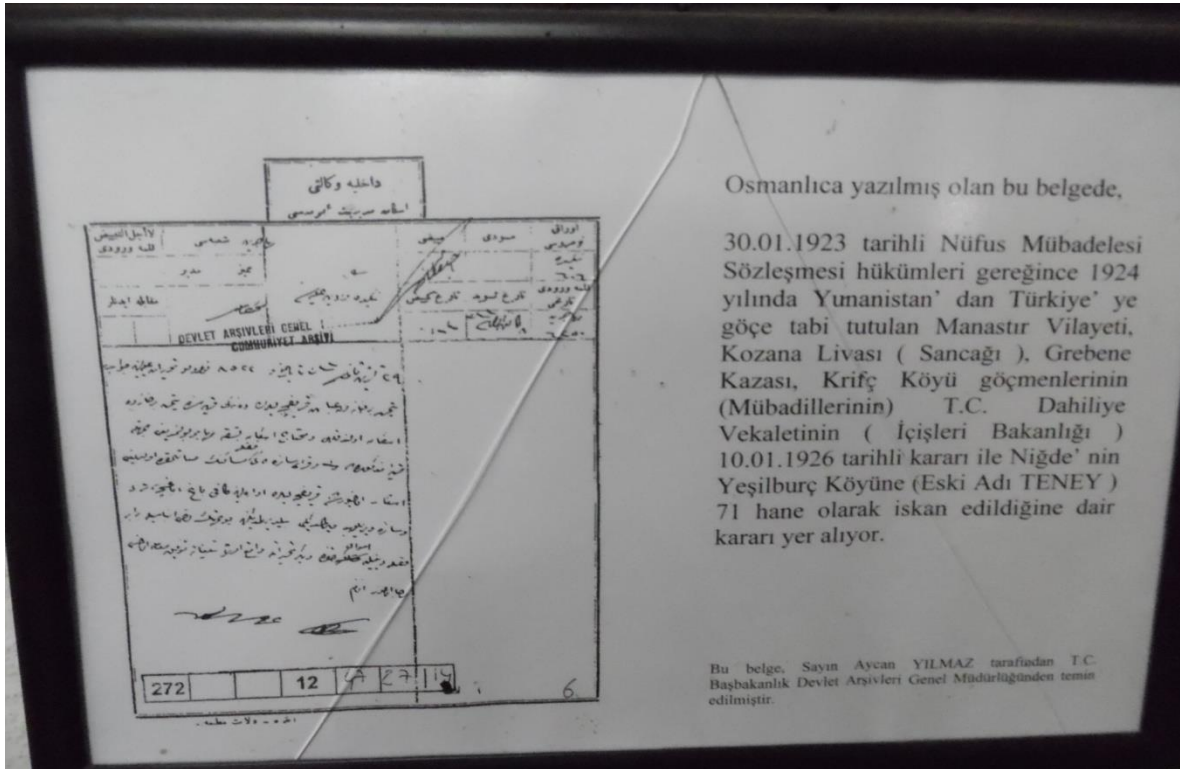
gördük. Araştırmamızı genişleterek Krifçeden Yeşilburça adlı kitabın yazarı kendi köylümüz Lozan Mübadilleri Vakfı üyelerinden Lütfü KUZUCU'dan, ayrıca konuyla ilgili elinde belge ve bilgi olan Zihni GÖÇER amcadan, köy halkımızdan çalışmamız sırasında yaşayan fakat kısa süre önce hakkın rahmetine kavuşan 5 yaşında çocukken mübadelenin bizzat tanığı olan Ayşe ALPASLAN nineden mübadelenin hikayesini sözlü tarih çalışması ve belgeleri ışığında araştırdık. Ayrıca konuyla ilgili internet ortamında bulunan videolardan ve çeşitli web sitelerinden bilgi ve belge toplanmıştır.

Ayrıca küçük bir anket çalışması ile köyde yaşayan insanların yani yeşilburçluların mübadele ve genel kültürleri hakkında geçmişe ait bilgilerini değerlendirdik.

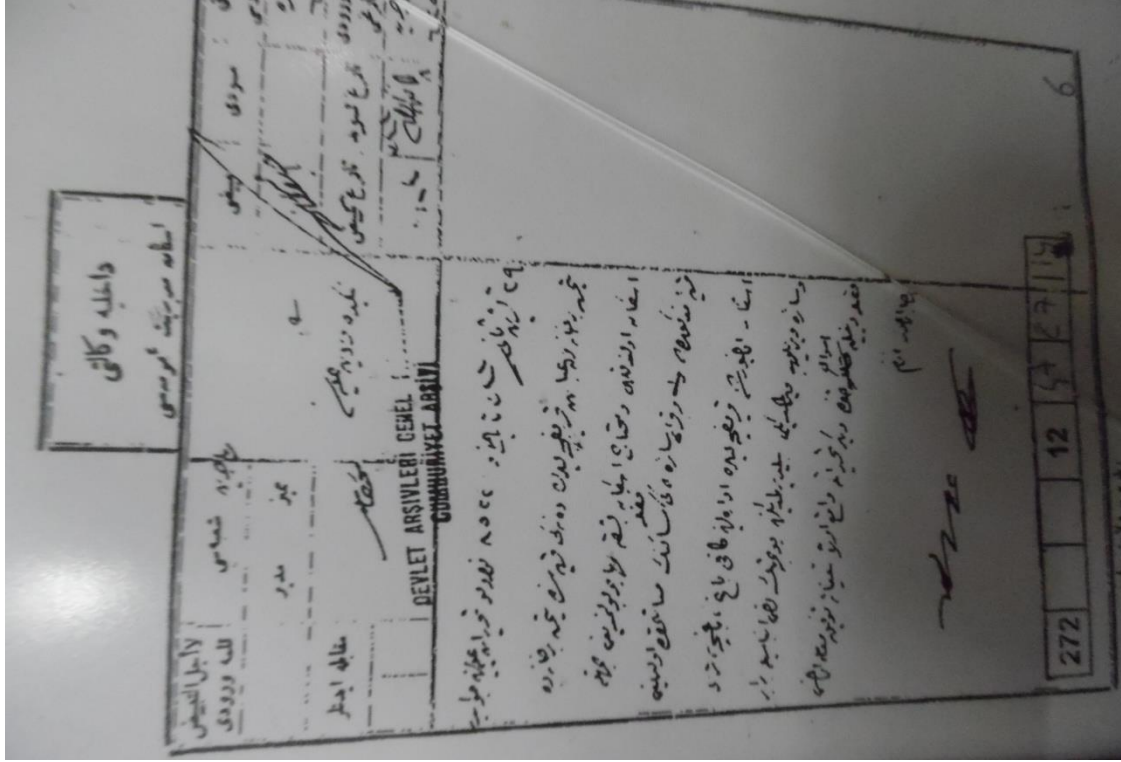
Mübadelenin Niğde'ye yerleştirilme durumunu ifade eden Yrd. Doç. Dr. Salih ÖZKAN hocanın kitabında belirtilen Yeşilburç köyüne yerleşen mübadil sayısı, göç edilen bölge;

Yeşilburç köyüne yerleştirilen 4 hane yalnızca 4 erkek ve 7 kadın toplam 11 mübadil de Kesriye ve Kozana göçmenidir (Yeşilburç NKD).(sayfa 175)

Fakat yukarıda belirtilenlerin aksine mübadil sayısı, göç edilen bölge konularının diğer kaynaklarla karşılaştırdığımız da uyuşmadığını görüyoruz. Aşağıda belirttiğimiz belge Devlet Cumhuriyet arşivinden alıntı olarak gösterilmiştir.

Resim 1. Zihni GÖÇER'in arşivinden bir mübadele belgesi

Resim 2. Zihni GÖÇER'in arşivinden bir mübadele belgesi

Yeşilburç'taki 1. Kuşak halen yaşamakta olan mübadillerden 1919 Krifçe doğumlu Salatey lakaplı Ayşe ALPASLAN nine ise göçü şöyle anlatmıştır:

“Ben Krifçe Köyü’nde doğdum. Hatırladığıma göre 5 yaşındaydım. Fazla bir şey hatırlamam. Hatırladıklarımı sana anlatayım. Patrithada, memlekette evimiz caminin karşısındaydı. Evimizin önünde büyük bir armut ağacı vardı. Pınarımızda vardı suyu oradan alır kullanırdık. Çok iyi hatırlıyorum Köyün erkeklerini camiye toplamışlardı. Bende pencereden bakıyordum. Niçin bilmem Kadınlar caminin etrafında toplanmışlardı, ağlıyorlardı. Anneme sordum Kadınlar niçin ağlıyorlar diye. O da bana, Kırmızı Yunanlılar geldi erkeklerimizi camiye topladılar kafalarını kesecekler mi, sağ mı çıkacaklar bilmem dedi. Hepimiz ağlıyorduk. Sonra yalnız dövdüler erkeklerimizi. Ne istediler hatırlamıyorum. Son zamanlarda kırmızı Yunanlılar geliyordu. Bize zarar veriyordu yavrum.

Sonra Atatürk bizi Türkiye’ye aldı. Nur içinde yatsın.

Yolda nasıl geldiğimizi bilmiyorum. Ben hastaydım. İzmir’den, Isparta’ya oradan trenle Ulukışla’ya oradan da öküz arabalarına bindik Niğde’ye geldik. Niğde kışlasında bir gün bekledik. Onu hatırlıyorum. Sonra yine öküz arabalarıyla Uluğaç köyüne gittik.

Köy çok kötü, evleri kemerli idi. Tarlada da vermediler, hayvanlarımızda yoktu, biz ne yiyecektik. Çok sefillik çektik. Yokluk vardı. Parası olanlar oradan kaçtı, başka vilayetlere. Biz orada bir yıl kaldık. Köy kuruydu. Ağaç yeşillik hiç yoktu. Rumların kaldığı eski harap evleri vermişlerdi yalnız.

Hilmi hoca vardı bize Türkçe öğretiyordu kilisede öğretmenlik yaptı bize. O hem Türkçe, hem de Rumca bildiği için daha iyi öğreniyorduk okumayı yazmayı.

Devletimiz babalarımız burayı da beğenmediler. Buradan kaçtılar. Bu sefer devlet bize Tenei isminde bir köy var onu beğenirseniz oraya iskân edelim dediler. Gittiler gördüler çok iyi bir köy. Sonra o köye Tenei-Yeşilburç köyüne yayan gittik. Yolda giderken babamın sırtında

ekmek teknesi vardı. Ben de yorulmuştum, ağlıyordum. Babam da elimden tutuyordu. Kucağına alamıyordu, köy uzaktı yorulmuştuk.

Neyse bu köye geldik. Bizlere ev verdiler. Daha sonra da bahçe, tarla, üzümlük herkese dağıttılar. Evlerimiz çok büyük. Rumlardan kalan büyük evler, iki katlı. Bizim şimdiki evimiz de Rumlardan kalma. Avlu kapımızın üzeri de tenekede yazılı.1885 yılında Kirilos Konstantino adında bir Rum yapmış bu evi, ben de burada hala oturuyorum. Evimi çok seviyorum iki katlı, bahçesi bile var.

Bu evde çocuklarımı büyüttüm, evlendirdim. Kocam da gitti yalnız kalıyorum. Hiç bir ihtiyacım yok, emekli değilim. Ev kiralarıyla geçiniyorum. Sağlığım yerinde. Aklım nasıl eriyorsa öyle yaşıyorum. İhtiyacım olduğunda çocuklarımı, torunlarımı çağırıyorum bana yardımcı oluyorlar. Yaşayıp gidiyorum yavrum. İşte benim yaşantım da böyle.”

Köyümüzde yapılan helva günü mübadeleden önce yaşatılan geleneklerimizden olup halen her yıl yapılmaktadır.

Kendi yaşadığım köyümde köyümüzün genel değerlendirilmesini köy halkımızın mübadele konusundaki bilgi durumunu belirlemek için kısa bir anket uyguladık.

Ankete katılan tüm katılımcılar mübadele, mübadil kavramını bilmektedir ve göçün hikâyesini de bilmektedirler.

Ankete katılan gönüllülerin verdiği cevapların sonucunda:

- “İlk olarak köyünüze gelen mübadillerin isimlerini biliyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlarda verilen isimler değişiklik göstermeyerek isimler: Şevket Ersoy, Şakiye Ersoy, Hasan Ersoy, Zehra Ersoy, Ayşe Alparslan, Demirci Ali Yılmaz, Rakibe Yılmaz, Galip Giray, Tahsin Arıkan, Besim Arıkan isimleridir.
- “Mübadele Yunanistan’ın neresinde gerçekleşmiştir?” sorusuna verilen yanıtlar değişmeden sabit olup “Grebene Kazası Krifçe Köyü ”dür.
- “Mübadele edilen bölgeden günümüze kadar gelen devam ettirilen örf adet gelenek görenek var mı?” sorusuna verilen cevaplar da değişmeden sabit olup bu adetler: Helva günü, Şiriyana (Hıdırellez) isimli kutlamalar ve Yunanlılara özgü düğün kutlamaları olarak yanıtlanmıştır.
- 40’lı yaşlarda ve daha yaşlı olan kişiler Rumca konuşulabilmekte fakat 4.kuşak mübadiller Rumca konuşmamaktadır.

Köyümüzde yaptığımız çalışmada tarihi eserlerimizi de ele alarak değerlendirdik. Tarihi eser konumundaki kiliseden çevrilen şimdi cami olarak kullanılan bina halen ayaktadır.

Niğde Yeşilburç Köyü Camiye Çevrilen Kilise Kitabesi: (1) ... Serif Eklisiya
... seniniz gaiu?(2) ... seninmis ... sen mukemlen ... (3) ... nin aziz, müparek kanı
... (4) ...rtiros Diyakonos Ayios Istefanos (5) ... temelinden tamir oluntu cümne hri
... (6) hizmet etmia buna ... ve üçüncü (7) ... ve mürüvvetli Sultan Selim
hazretlerinin (8) emri şifiyenen ... h ... ve eytin (9) ...miru kiriyum ... os ... ayios
ikonias ... (10) efendimizin gününde ve bina kalfaları gi ... (11) asmir kalfa marençi
sene 1807 magio 2 (12) muazım eklisanın bina kalfası Zincidereli (13) Esefoğlu Kalfa
... (Demir, 2008:8) Kitabe karamanlı türkçesidir.

Günümüze kadar ulaşan hamam ise bugün kötü bir durumdadır.

Mehmet EKİZ çalışmasında Yeşilburç hamamını ayrıntılı şekilde analiz etmiştir. Konu ile ilgili yazı ve resimlerin bazıları çalışmasından elde edilmiştir.

İkinci eserimiz Yeşilburç Köyü'ndedir. Güneybatı yönünde oldukça meyilli bir arazinin, tesviye edilmesi sonucu elde edilen ve yine hafif meyilli dikdörtgen bir zemine, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda yerleşmiştir. Bugün Yeşilburç Köyü Hamamı olarak anılmaktadır.

Kitabesi bulunmayan eserin banisi ve mimarı hakkında herhangi bir belge ya da bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak köyün daha önceki sakinlerinin mübadele sırasında Niğde'den gönderilen Hıristiyan azınlık olduğu bilinmektedir. Yeşilburç'ta söz konusu Hıristiyanlardan kalan eski bir kilise camiye dönüştürülmüş olup halen ibadete açıktır. Kilisenin halen mevcut olan ve Karaman Türkçesiyle yazılmış kitabesi, burada yaşayanların Hıristiyan Türklerin

varlığını ortaya koyarken hamamın da onlara ait olduğu ihtimalini akla getirmektedir. Bu köyün tarihine dair Karamanlıca bir vesikada, hamamın yerinin uygun olmadığından ve masrafının fazlalığından şikâyet edilerek inşa tarihinin 1866 olduğu (Dinçer <http://blog.milliyet.com.tr/yesilburc--deneyi--tarihine-bir-bakis/Blog/?BlogNo=444832> Son erişim tarihi 29.05.2014).

Eser plan özelliklerini büyük ölçüde korumakla birlikte iç mekânda ve dış duvar kaplamaları sökülerek ciddi tahribata uğratılmıştır. Günümüzde bina metruk ve kullanılmamaktadır (Plan). (Ekiz, 2014:110)

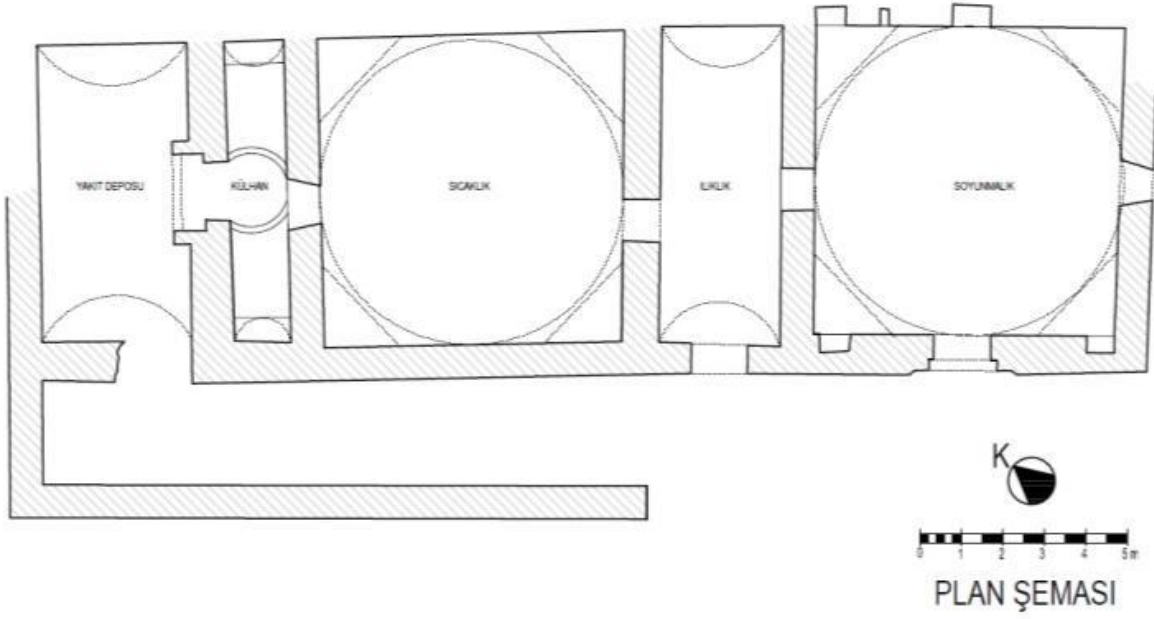
Yeşilburç Köyü Hamamı güney-batıdan genel görünüm(Ekiz, 2014:110)

Yeşilburç Köyü Hamamı sıcaklık bölümünden bir görünüm (Ekiz, 2014:115)

Yeşilburç Köyü Hamamı külhan bölümü ve külhan ağzı (Ekiz, 2014:115)

(Plan) Yeşilburç Köyü Hamamı plan şeması. (Ekiz, 2014:115)

Tarihi evlerin durumları ise restorasyonu gerektirmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Göç eden 1. Kuşak mübadillerin sözlü ifadeleri, belge ve kayıtlar Mübadelenin özellikle Yunanistan'ın kuruluş döneminden başlayarak izlemiş olduğu politika ve baskılar neticesinde zorunlu olarak gerçekleştiği görülmektedir.

1923 yılında Lozan Barış antlaşmaları ile başlayan mübadele sürecinde yerleşim ve organizasyonda büyük sıkıntılar yaşandığı görülmektedir. Mübadele sürecinde resmi kayıtlarla günümüze kadar gelen bilgi ve belgelerin yapılan bazı çalışmaların karşılıklı uyuşmadığı görülmektedir.

Mübadele sürecinde ve sonrasında boşaltılan bina ve yapılarla tarihi mekânların mübadillerin sözlü ifadeleri ele geçen tarihi fotoğrafların ve kayıtların karşılaştırılması sonucunda tarihi eserlerin zarar gördüğü, bakımsızlıktan hala tarihi eserlerin zarara uğraması söz konusudur.

Yunanistan'daki mübadele kaynakların düzenlenmesinde sözlü tarih çalışmalarından faydalanılarak düzenli halde kayıt altına alındığı görülmektedir. Teney Rumlarının anadili Türkçeyken gelenlerin anadili Rumcaydı, bu da mübadelenin nasıl bir şey olduğunu anlatmaya yeter.

Birinci kuşak mübadillerin sayısı bir kaç kişi kadar artık, şimdi köyde yaşayanların çoğu üçüncü ve dördüncü kuşak mübadiller. Günlük yaşamlarında yaşlılar Rumcayı, gençlerse Türkçeyi kullanıyor.

Tarihi dokuların zarar gördüğü ve Yeşilburç'ta Rumlardan kalma konaklar, kiliseler ve hamam gibi tarihi yapıların yanında Kayardı Bağlarının devamı olan Yeşilburç Vadisi de önemli bir turizm potansiyeli barındırıyor.

Yeşilburçlu mübadiller yalnızca dillerini değil, gelenek ve göreneklerini de yaşıyor. 1890'lı yılların sonunda Krifçe'de başlatılan Helva günü bu geleneklerden biri. (Bu gelenek Krifçelilerin yaşadığı Bursa Başköy'de de sürdürülüyor) mart ayının son cuma günü bütün köy halkının katılımıyla pişirilen helva, hastalıklardan ve kötülüklerden korunmak amacıyla yeniyor.

Mübadillerin Krifçe'den Yeşilburç'a getirdikleri Rumca türküler ve ninniler birkaç yıl önce Nesibe Özgül Özbilen tarafından notaya alınmış. Onlarca Yeşilburç türküsü de notaya alınmayı bekliyor.

Yeşilburç köyü kültür köyü olabilecek donanım ve insanları ile de bilgi birikimine sahip bir mübadele ile oluşan köy, yaşanan her tarihi gerçekler geleceğe aktarılmalıdır.

Kaynakça

- Afşar, Y. (2007) Tarihe Tanıklık Etmek, *Niğde Gelişim Dergisi*, Yıl 1/ Sayı 12 Haziran 2007 s.13
- Demir, N. (2008) Türkiye'de Bulunan Grek Harfli Türkçe Kitabeler ve Karaman Türklerinin Dili, *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı*. 13-18 Ekim Ankara s.8
- Ekiz, M. (2014) Niğde'de Hristiyan Türklere Ait Olduğu Düşünülen Üç Hamam, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 3(5),110-115
- Korat, G.(2001) Mübadele: Büyük Bedel, *Atlas dergisi*, Ocak 2001 s.134-135
- Korkut, R. (2007) Mübadele ve Niğde, *Kapadokya Atılım Dergisi*, Yıl 1/ Sayı 1 Mayıs-Haziran s.59
- Kuzucu, L. (2008) Krifçe'den Yeşilburç'a Mübadil Yaşamları, *Lozan Mübadilleri Vakfı Yayını, Önsöz Basım ve Yayıncılık, İstanbul s.9-10*

Özkan, S. (2007) 1923 Tarihli Türk-Rum Nüfus Mübadelesinin Niğde'nin Demografik Yapısına Etkisi, TÜBAR-XXI-/2007-Bahar, s.1

Sözlü Kaynaklar

Ayşe Alpaslan: 1919 Krifçe Köyü Doğumlu

Lütfi Kuzucu: 1955 Yeşilburç Köyü doğumlu

Aycan Yılmaz: 1949 Yeşilburç Köyü doğumlu

Çalışmada Yararlanılan Belgeler

Zihni GÖÇER arşivi Yeşilburç Köyü